

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ในบรรดาสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่ออื่น ๆ ดูเหมือนว่า วิทยุกระจายเสียง จะเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมไม่เสื่อมคลาย ทั้งนี้ เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ เป็นสื่อที่มีราคาถูกที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่น ๆ สามารถรับฟังเข้าใจโดยพื้นฐานทั่ว ๆ ไปของ สตรี สัมผัส และเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกระดับ

แม้ว่า สื่อต่าง ๆ จะพัฒนาเทคโนโลยีไปอย่างมาก แต่สำหรับวิทยุกระจายเสียงแล้ว ความคุ้นเคย และความเชื่อถือในสื่อนี้ ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก แต่ในช่วงวิกฤติทางการเมืองเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 สื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) คือ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ กลับต้องสูญเสียความน่าเชื่อถือลงอย่างมาก โดยเฉพาะ วิทยุกระจายเสียงนั้น เนื่องจากโดยโครงสร้างแล้ว รัฐเป็นเจ้าของ มีการรายงานข่าวที่บิดเบือน และไม่ตรงกับความเป็นจริง อาจจะได้ว่า เป็นช่วงหนึ่งของวิทยุกระจายเสียงที่ตกต่ำอย่างที่สุด

อย่างไรก็ดี จากวิกฤติการณ์ทางการเมืองในครั้งนั้น ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสถานี รูปแบบ และเนื้อหาการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันที่น่าสนใจอย่างยิ่ง นั่นคือ การที่รัฐบาลได้เปิดการสัมปทานสถานีวิทยุกระจายเสียง ทำให้ภาคธุรกิจเอกชนสามารถเข้ามาจัดรายการข่าว เพื่อตอบสนองความต้องการข่าวสารของประชาชนได้เพิ่มมากขึ้น วิทยุกระจายเสียงคลื่นความถี่เอฟเอ็มในกรุงเทพมหานคร ซึ่งโดยทั่วไปมีแต่รายการในรูปแบบความบันเทิง ต้องหันมาทบทวนบทบาทและรูปแบบการนำเสนอรายการทางด้านข่าวสาร และสาระมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า หลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 แล้ว สถานีวิทยุข่าวสาร หรือ News Station ก็ปรากฏตัวขึ้นในกรุงเทพมหานคร

พัฒนาการของระบบวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย

หากมองย้อนกลับไป และพิจารณาถึงพัฒนาการของระบบวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยแล้ว จะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเป็นยุค ๆ ได้ดังนี้

1. ระบบวิทยุกระจายเสียงในยุคแรก : การผูกขาดของรัฐ (พ.ศ. 2473 - 2501)
2. ระบบวิทยุกระจายเสียงยุคเผด็จการ : การให้สัมปทานแบบอุปถัมภ์ (พ.ศ. 2502 - 2531)
3. ระบบวิทยุกระจายเสียงยุคปรับตัวทางการเมือง : การให้สัมปทานแบบแข่งขัน (พ.ศ. 2532 - 2536) (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2539)

จะเห็นได้ว่า ในเบื้องต้น สถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย ซึ่งเป็นกิจการของรัฐ ได้ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อเสถียรภาพ และความมั่นคงของรัฐบาล (เครือวัลย์ ชัชกุล, 2538) เป็นสื่อที่เน้นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของรัฐบาลเพียงอย่างเดียว แทนที่จะเป็นสื่อของประชาชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“ในช่วง 25 ปีแรกของระบบวิทยุกระจายเสียงไทย การดำเนินการมีเป้าหมายทางการเมืองเป็นสำคัญ โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีบทบาทผลักดัน และดูแลอย่างใกล้ชิด สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เป็นแกนกลางของระบบในฐานะกระบอกเสียงของรัฐบาล และส่วนราชการ มีการนำเสนอข่าว และประกาศของทางราชการ รายการปาฐกถา และสุนทรพจน์ของบุคคลในคณะรัฐบาล” (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536)

สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย เริ่มมีคู่แข่งเมื่อรัฐบาลอนุญาตให้ส่วนราชการต่าง ๆ จัดตั้งสถานีวิทยุได้ ซึ่งทำให้มีสถานีของส่วนราชการทหารในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดเกิดขึ้นหลายแห่ง สถานีวิทยุเหล่านี้ ส่วนใหญ่เสนอรายการทางศิลปวัฒนธรรม และเปิดรับโฆษณาหารายได้เข้าสถานี เช่น สถานีวิทยุ 1 ปณ.(เสียม เผ่าทองสุข, 2526)

แต่การขยายตัวอย่างรวดเร็วของระบบวิทยุเกิดขึ้นในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยได้เปิดให้มีการขยายระบบใน 2 ด้าน คือ

1. ก่อตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต และเครือข่ายวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ในภาคต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายวิทยุของรัฐ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความชอบธรรมของรัฐ
2. ก่อตั้งเครือข่ายวิทยุทหาร โดยมีสถานีวิทยุในเครือวิทยุท้องถิ่น (วปถ.) เป็นสถานีที่ให้เอกชนลงทุน และเข้าดำเนินการในนามกองทัพ เพื่อเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ และเป็นฐานทางการเมืองภายในกองทัพ ในขณะเดียวกันก็ตั้งสถานีเครือ กรป.กลาง ซึ่งเป็นสถานีที่

จัดตั้งโดยงบประมาณของรัฐ และได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์บางส่วน และการฝึกอบรมบุคลากรจากรัฐบาลอเมริกัน สถานีวิทยุในเครือ กรป.มีวัตถุประสงค์ในด้านความมั่นคง หรืออื่กันนึ่ง เพื่อทำสงครามแย่งชิงประชาชนกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ในช่วงปี พ.ศ. 2500 - 2515 จำนวนสถานีวิทยุจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึงเกือบ 200 สถานี ในยุคนั้น นักธุรกิจที่ได้รับสัมปทานสถานี หรือประมูลเวลาได้ต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจในส่วนราชการ

อาจกล่าวได้ว่า ยุคสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นยุคที่มีการก่อตั้งระบบวิทยุในระบบที่รัฐมีเอกสิทธิ์ผูกขาดการดำเนินการ งบประมาณในการสนับสนุนการจัดรายการเป็นงบประมาณของรัฐ เว้นแต่สถานีวิทยุททท. สถานีวิทยุปณ. และสถานีในเครือกองทัพ ที่มีรายได้จากการโฆษณา และในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อเนื่องจนถึงยุคจอมพลถนอม และจอมพลประภาส เป็นยุคที่เปิดให้วิทยุของรัฐมีการขยายตัว แต่ขณะเดียวกันก็เปิดให้เอกชนเข้ามาทำการค้าอย่างกว้างขวาง โดยสถานีขายเวลาโฆษณา หรือให้สัมปทานแก่เอกชนบางราย

ช่วงรัฐบาลอำนาจนิยมหลัง พ.ศ. 2500 จึงเป็นยุคที่ระบบวิทยุทั้งระบบเปิดให้มีการประกอบธุรกิจได้โดยไม่มีการจัดระเบียบแต่อย่างใด กล่าวคือ สถานีวิทยุแทบทุกแห่งเปิดขายเวลาให้แก่ผู้ผลิตรายการเอกชน หรือขายโฆษณาเพื่อหารายได้เข้าสถานี และไม่มีกำหนดเวลาในการโฆษณาสินค้า ได้ชื่อว่า เป็นยุคของ “การโฆษณาแบบบ้าเลือด” จนในที่สุดเมื่อเกิดสภาพไร้ระเบียบโดยสิ้นเชิง จอมพลถนอม กิตติขจร จึงได้สั่งห้ามโฆษณาทางวิทยุจนสถานีบางแห่งต้องปิดตัวเอง และได้เริ่มจัดระเบียบด้านธุรกิจเสียใหม่ โดยออกคำสั่งเกี่ยวกับกำหนดเวลาในการโฆษณาทางวิทยุในปี พ.ศ. 2511 (ขวัญเรือน กิตติวัฒน์, 2526)

ภายหลังเหตุการณ์ทางการเมืองวันที่ 14 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 หนังสือพิมพ์ได้วิพากษ์วิจารณ์ผลประโยชน์ของจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร และครอบครัวในกิจการวิทยุกระจายเสียง และได้มีการเรียกร้องให้จัดระเบียบใหม่ ไม่ให้มีการคอร์ปชั่น ดังเช่นรัฐบาลเผด็จการ รัฐบาลหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2517 ได้ออกระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 และจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ขึ้นควบคุมดูแลระบบวิทยุ และโทรทัศน์ แต่คณะกรรมการชุดนี้ก็ไม่สามารถจัดระเบียบดังที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้ เพราะไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงคณะกรรมการ กบว. จึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ตรวจเซ็นเซอร์เนื้อหารายการ ซึ่งมักเป็นการห้ามแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ยังผลให้มีการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2539)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า จากโครงสร้างที่รัฐเป็นเจ้าของกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียง ตั้งแต่เริ่มต้นเป็นต้นมา ทำให้วิทยุกระจายเสียงไม่มีเสรีภาพในการจัดรายการด้านข่าวสารอย่างเต็มที่ รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อการระงับการออกอากาศ และการปิดสถานีเป็นอย่างยิ่ง

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน

ในช่วงวิกฤติการณ์ทางการเมืองเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์เสนอข่าวสารไม่ตรงกับความเป็นจริง จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของสื่อมวลชนที่ยังอยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ คือ การควบคุมของอำนาจรัฐ อันทำให้สื่อต่าง ๆ ไม่สามารถนำเสนอภาพความจริงที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน ชาวที่นำเสนอเป็นข่าวบิดเบือน ข่าวเท็จ และการนำเสนอแต่เพียงบางส่วน ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามมา คือ ความไม่เชื่อถือของประชาชนต่อสถาบันสื่อมวลชนที่พึงมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากกว่าอ้างประโยชน์ของกลุ่มบุคคลหนึ่งบุคคลใด (ลักษณะ คล้ายแก้ว, 2536)

รัฐบาลในสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน หรืออานันท์ 2 นายมีชัย วีระไวทยะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลกรมประชาสัมพันธ์ได้นำนโยบายการประมูลสถานีวิทยุในเครือข่ายกรมประชาสัมพันธ์มาใช้

นโยบายดังกล่าว ทำให้บริษัทผู้ผลิตรายการจำนวนหนึ่ง แข่งขันกันเสนอราคาประมูลเพื่อเช่าเวลาออกอากาศของสถานีวิทยุเอฟเอ็มในเครือกรมประชาสัมพันธ์ โดยในช่วงแรกให้เริ่มประมูล 5 สถานี คือ 88.0, 93.5, 95.5, 97.0 และ 105.0 โดยมีหลายบริษัทให้ความสนใจเข้าร่วมในการประมูล

วันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ได้มีการลงนามสัญญาเช่าของตัวแทนจาก 5 บริษัทที่ได้รับการคัดเลือกจากการประมูลเช่าเวลาวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย คือ บริษัท มาสเตอร์แพลน, แกรมมี่, ยูแอนดีไอ คอร์ปอเรชั่น, เรดิแอด และสตูดิโอ 107 (กรุงเทพฯธุรกิจ, 23 ธันวาคม 2535)

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากเปิดประมูลของกรมประชาสัมพันธ์แล้ว มีบริษัทเอกชนบางแห่งที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้ดำเนินรายการ เช่น บริษัทมีเดีย พลัส จำกัด พร้อมกับระบุว่า จะดำเนินการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากกรมประชาสัมพันธ์ เนื่องจากมีการแจ้งให้ผู้เช่าเวลาเดิมทราบล่วงหน้าว่า จะมีการเปิดประมูลเพียง 1 เดือน ทำให้บริษัทได้รับความเสียหายจากที่ไม่ได้ทำรายการอีก 3 เดือน คิดเป็นเงินประมาณ 30 ล้านบาท

จากการประมูลสถานีวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ในครั้งนั้น นับได้ว่า เป็นประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของวงการวิทยุกระจายเสียงไทย เพราะจากเดิมนั้น การจัดรายการวิทยุเป็นเพียงธุรกิจเล็ก ๆ ที่มีนักจัดรายการย่อยเข้ามาขอเช่าเวลาจากทางสถานีเพื่อไปดำเนินรายการเป็นรายชั่วโมง โดยนักจัดรายการอิสระ แต่ปัจจุบัน วงการวิทยุได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง อันมีกลุ่มนายทุนรายใหญ่เข้ามาจับจองขอเช่าเวลาของทางสถานีแบบเหมาทำ หรือการประมูลคลื่นนั่นเอง

ทั้งนี้ หากจะพิจารณาถึงระบบสัมปทานแล้ว จะพบว่า มีทั้งข้อดี และข้อเสียที่น่าสนใจ ดังนี้

ข้อดี ได้แก่

1. ทำให้เกิดมาตรฐานใหม่
2. ทำให้รัฐมีรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น
3. ป้องกันการคอร์รัปชัน
4. ป้องกันการเอาเปรียบของภาคเอกชนต่อภาครัฐ

ข้อเสีย ได้แก่

1. ก่อให้เกิดการผูกขาด โดยบริษัทขนาดใหญ่มีโอกาสได้รับชัยชนะในการประมูล ในขณะที่บริษัทขนาดเล็กจะสูญหายไปจากตลาดการแข่งขัน
2. นักจัดรายการในต่างจังหวัดไม่สามารถซื้อเวลา เพื่อจัดรายการได้อีกต่อไป
3. ผู้ได้รับการสัมปทานไม่กล้าลงทุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้กับสถานีอย่างเต็มที่ เนื่องจากไม่มั่นใจว่าจะได้รับสัมปทานต่อหรือไม่ และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ

จากการผูกขาดของกลุ่มนายทุนรายใหญ่ ทำให้บริษัทขนาดเล็ก และนักจัดรายการในต่างจังหวัดประสบปัญหาในการดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งในเวลาต่อมา ปรากฏว่า นายวีระ ลิ้มปะพันธ์ นายกสภาคมนักวิทยุ และโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนเรื่องความเดือดร้อนของนักจัดรายการวิทยุในต่างจังหวัดต่อ นายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เพื่อขอให้รัฐบาลได้ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเนื่องจากผู้ที่ได้รับสัมปทานวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ และกรมตำรวจได้ขึ้นราคาเวลา เพื่อกีดกันนักจัดรายการท้องถิ่นให้ไม่สามารถซื้อเวลาเพื่อจัดรายการต่อไปได้ นอกจากนั้นยังใช้วิธีถ่ายทอดรายการผ่านดาวเทียมไปยังท้องถิ่น เป็นเหตุให้นักจัดรายการท้องถิ่นต้องตกลานไปด้วย และทำให้การเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสังคม วัฒนธรรม และอื่น ๆ ในท้องถิ่นไม่สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วเหมือนเช่นเคย

นายกสมาคมนักวิทยุ และโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในขณะนั้น กล่าวเมื่อวันที่ 26 - 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 ว่า “ขอความช่วยเหลือทบทุนนโยบายการให้สัมปทาน และการถ่ายทอดรายการผ่านดาวเทียม เพื่อให้นักจัดรายการในท้องถิ่นสามารถที่จะประกอบการได้ต่อไป” (สยามรัฐ, 26 กรกฎาคม 2536)

“ทั้งนี้ นักจัดรายการวิทยุท้องถิ่นรายย่อยเคยเช่าในอัตรา 7,000 บาทต่อชั่วโมง ขึ้นเป็น 23,000 บาทต่อชั่วโมง และสมาคมฯต้องการให้รัฐบาลตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งขึ้นมาดูแล เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว” (มติชน, 27 กรกฎาคม 2536)

อาจกล่าวได้ว่า กรมประชาสัมพันธ์ประสบความสำเร็จในการเปิดประมูลสถานีวิทยุ ครั้งแรกจำนวน 5 สถานี จนทำให้ได้รับผลตอบแทนเป็นกำไรจำนวนมหาศาล ต่อมากรมประชาสัมพันธ์ได้เปิดประมูลสถานีวิทยุในต่างจังหวัดอีก 37 จังหวัด โดยให้อายุการเช่าเวลาตั้งแต่ 1 ปี ถึง 5 ปี นับเป็นการเคลื่อนไหวที่ส่งผลให้สถานีวิทยุในเครือข่ายอื่น ๆ เริ่มปรับเปลี่ยนระบบการเช่าสถานีเช่นเดียวกัน โดยในส่วนขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ อ.ส.ม.ท. นายประสิทธิ์ หิตะนันท์ ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ในขณะนั้นได้ดำเนินการประมูลสถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. ในต้นปี พ.ศ. 2536 จำนวน 8 คลื่น คือ คลื่นความถี่เอเอ็ม 1143 และ 1494 กิโลเฮิร์ตซ์ และคลื่นความถี่เอฟเอ็ม 107.0, 95.0, 100.5, 99.5 และ 96.5 เมกะเฮิร์ตซ์ ซึ่งทำรายได้ให้กับ อ.ส.ม.ท. ประมาณปีละ 120 ล้านบาท (คู่แข่ง, 15 ธันวาคม 2535)

ส่วนทางกองทัพเรือ พล.ร.อ.วิเชษฐ การุณยวนิช ผู้บัญชาการทหารเรือถึงกับเอ่ยปากกับนายมีชัย วีระไวทยะว่า จะนำสถานีวิทยุกระจายเสียงทหารเรือออกมาประมูลเช่นเดียวกัน โดยทางกองทัพเรือได้แต่งตั้งให้ พล.ร.ท.ผดุง ผดุงนาวิน ผู้ช่วยเสนาธิการยุทธการ เป็นประธานคณะกรรมการพิจารณา ให้เอกชนเช่ารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงทหารเรือ

สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงของกองทัพเรือทั่วประเทศมี 21 แห่ง แยกเป็นคลื่นเอฟเอ็ม 14 แห่ง คลื่นเอเอ็มอีก 7 แห่ง สถานีเอฟเอ็มในกรุงเทพฯ มี 3 แห่ง คือ สท. 93, 106 และ 107.5 เมกะเฮิร์ตซ์

อย่างไรก็ตาม ในยุคการให้สัมปทานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา อาจจะเรียกได้ว่า เป็นยุคของการสัมปทานไว้อายช่วงเวลาต่อ เนื่องจากผู้ที่ได้รับการสัมปทานจากสถานีวิทยุของหน่วยราชการต่างก็พยายามจะครอบครองสถานีวิทยุไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นการสร้างระบบเครือข่าย (Network) ที่แข็งแกร่ง และป้องกันการขยายตลาดของคู่แข่งอื่น ทำให้สถานีวิทยุที่มีอยู่ทั่วประเทศเกือบทุกแห่งตกอยู่ในการครอบครองของเอกชนเพียงไม่กี่ราย

จากการรวบรวมของหนังสือพิมพ์คู่แข่งรายวัน พบว่า บริษัท มีเดียพลัส มีสัมปทานสถานีวิทยุมากที่สุด ถือเป็นประมาณ 20 เปอร์เซนต์ ของสถานีวิทยุทั่วประเทศ ซึ่งส่งผลให้เกินกำลังการผลิต ผลที่ตามมาจึงต้องแบ่งเวลาบางส่วนให้กับบริษัทขนาดเล็ก หรือผู้จัดรายการเช่าต่อ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้สถานีในบริษัทมีรายการที่หลากหลายแล้ว ยังมีรายได้จากค่าเช่า และยังหารายได้เพิ่มจากเวลาโฆษณาที่แบ่งมาจากผู้เช่าเวลาด้วย

นอกจากนี้ การให้สัมปทานต่อยังออกมาในลักษณะอื่น ๆ เช่น การให้เอกชนเข้ามาถือหุ้นแล้วรับผิดชอบการทำงาน และผลกำไรทั้งหมด รวมทั้งค่าเช่าสถานีด้วย ในระดับรองลงมา ที่มีสัมปทานวิทยุ 24 แห่ง คือ วิล เซ็นเตอร์ แอนด์ ซัน, เอโทม มีเดีย, ยูแอนดีไอ คอร์ปอเรชั่น บริษัทในเครือบีอีซี เวิร์ล และสยามเรดิโอ (คู่แข่งรายวัน, 11 มิถุนายน 2539)

สถานีวิทยุข่าวสาร (News Station)

หากจะพิจารณาถึงโครงสร้างขององค์กร หรือในแง่ของการเป็นเจ้าของกิจการวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย จะพบว่า รัฐ หรือรัฐวิสาหกิจทำสัญญาให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนเข้าดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งสัญญานั้นอาจจะเป็นรายปี บางทีครั้งละ 3 - 4 ปี หรืออาจจะถึง 10 - 15 ปี แล้วแต่ข้อตกลง ซึ่งสถานีผู้ให้สัมปทานจะได้รับประโยชน์ที่แน่นอนจำนวนหนึ่งจากบริษัทเอกชนตามระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ (ขวัญเรือน กิตติวัฒน์, 2526)

สำหรับสถานีวิทยุข่าวสารในปัจจุบัน จะอยู่ในรูปแบบดังกล่าว โดยรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจจะทำสัญญากับเอกชนให้เข้าดำเนินรายการ สถานีวิทยุข่าวสารมีรูปแบบ (Format) รายการที่เป็นเอกลักษณ์ คือ บทบาทของการเสนอรายการที่เกี่ยวกับข่าวสาร และสาระ(Content) เป็นสำคัญ ซึ่งบทบาทดังกล่าวได้พัฒนาไปสู่รายการข่าวที่มีการวิเคราะห์เจาะลึกสถานการณ์ข่าวที่มีความหลากหลายมากขึ้น วิธีการนำเสนอ จะเน้นการรายงานสถานการณ์ข่าวล่าสุด การสัมภาษณ์บุคคลในข่าว การเปิดสาย (Open Line) พุดคุยตอบโต้กับผู้ฟังทางบ้านโดยตรง และเน้นการจัดรายการสดมากขึ้น

หากพิจารณาในด้านการประกอบการ และผลกำไร การปรับรูปแบบของรายการวิทยุต่าง ๆ ให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งสิ้น หรือ Format Station ได้มีส่วนผลักดันให้ธุรกิจด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง มีการเติบโตในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อปี พ.ศ. 2537 พบว่ามีการใช้จ่ายงบประมาณผ่านสื่อนี้ประมาณ 2,100 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 2,800 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2539 เพิ่มขึ้นเป็นเกือบ 4,000 ล้านบาท (ผู้จัดการ, 19 สิงหาคม 2539)

สถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นเอพเอ็มในกรุงเทพมหานครในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 40 สถานี (กรมประชาสัมพันธ์, 2541) ขณะนี้มีสถานีวิทยุข่าวสารเกิดขึ้นแล้วไม่ต่ำกว่า 6 สถานี ได้แก่

1. สถานีวิทยุกรมการพลังงานทหาร (วพท.) สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม 90.5 เมกะเฮิร์ตซ์ “คลื่นข่าวธุรกิจ” ดำเนินการโดยเครือเนชั่น
2. สถานีวิทยุกรมการรักษาดินแดน (รด.) สังกัดกองทัพบก 96.0 เมกะเฮิร์ตซ์ “วิทยุชุมชน” ดำเนินการโดยสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น
3. สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรืออ.ส.ม.ท. สังกัดอ.ส.ม.ท. 96.5 เมกะเฮิร์ตซ์ “บิสซิเนส เรดิโอ” ดำเนินการโดยสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น
4. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ 97.0 เมกะเฮิร์ตซ์ “นิวส์ สเตชัน” ดำเนินการโดยบริษัททรินิตี้ เรดิโอ
5. สถานีวิทยุกองบัญชาการทหารสูงสุด สังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุด 101.0 เมกะเฮิร์ตซ์ “นิวส์แอนด์ทอล์ค” ดำเนินการโดยเครือมีเดีย พลัส
6. สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรืออ.ส.ม.ท. สังกัดอ.ส.ม.ท. 100.5 เมกะเฮิร์ตซ์ “คลื่นข่าวอ.ส.ม.ท.” ดำเนินการโดย อ.ส.ม.ท.

ทั้งนี้ ไม่รวมสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ 92.5 เมกะเฮิร์ตซ์, สถานีวิทยุ จส. 100 สังกัดกองทัพบก “คลื่นข่าวจรรยา” , และสถานีวิทยุอ.ส.ม.ท. 99 เมกะเฮิร์ตซ์ “คลื่นข่าวกีฬา”

นอกจากนี้ หากจะพิจารณาถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีของวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบันแล้ว จะพบว่า มีการใช้เทคโนโลยีที่เพิ่มความรวดเร็วในการรายงานข่าว และช่วยให้การจัดรายการวิทยุมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น อาทิ การใช้โทรศัพท์มือถือ ซึ่งทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถรายงานข่าวสดจากพื้นที่มายังห้องส่งได้ทันทีในขณะที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตในระหว่างการจัดรายการ ขณะเดียวกัน ผู้ดำเนินรายการยังสามารถใช้โทรศัพท์เชื่อมต่อกันหลายสาย เพื่อพูดคุยโต้ตอบกับแหล่งข่าวหรือผู้ฟังได้โดยตรง

สำหรับรูปแบบของสถานีข่าวสาร ในช่วงแรกจะเน้นการรายงานข่าวประจำวัน สลับกับรายการเพลง คลื่นข่าวคลื่นแรก ได้แก่ สถานีวิทยุ จส. 100 ซึ่งเป็นการเสนอข่าวจรรยา ดำเนินการโดยบริษัท แปซิฟิก อินเทอร์เน็ตคอมมิวนิเคชั่น ภายใต้การนำของ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล

บริษัท แปซิฟิก อินเทอร์เน็ตคอมมิวนิเคชั่น จำกัด เริ่มเข้าสู่วงการวิทยุมาตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2534 เมื่อพล.อ.สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น มีคำสั่งให้ พล.ต.วิจิตร จูณภาค เจ้ากรมการทหารสื่อสาร จัดคลื่นสถานีวิทยุ เพื่อรายงานสภาพการจราจรในกรุงเทพมหานครตลอด 24 ชั่วโมง

หลังจากเหตุการณ์ทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 สำนักข่าวไอเอ็นเอ็น หรือบริษัทอินดิเพนเดนท์ นิวส์ เน็ตเวิร์ค จำกัด ได้ร่วมกับบริษัทมีเดียพลัส จำกัด และบริษัทพีเคแอดเวอร์ไทซิ่ง จำกัด จัดตั้งสถานีวิทยุข่าวสารเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2535 ใช้ชื่อว่า “นิวส์พลัส” ด้วยสโลแกนที่ว่า “สดทันทีที่มีข่าว” รูปแบบรายการจะเป็นการรายงานข่าวสดจากพื้นที่เป็นหลัก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม กีฬา รวมทั้งข่าวสาธารณสุข โดยจะนำเสนอในรูปแบบข่าวสั้น และข่าวประกอบเสียง ช่วงละ 5 นาที ทุกต้นชั่วโมงในแต่ละวัน พร้อมกับการสรุปข่าวประจำวัน การเปิดสายโทรศัพท์ รับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟังทางบ้าน โดยในช่วงแรก สำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ยังไม่เน้นเรื่องการวิเคราะห์ข่าว แต่จะเน้นในเรื่องการรายงานข่าวสด และรวดเร็วเป็นสำคัญ

สำหรับวิทยุเนชั่น เป็นหนึ่งในธุรกิจเอกชนที่ริเริ่มดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุข่าวสารอย่างชัดเจน ภายหลังจากคลื่น จส. 100 ของบริษัทแปซิฟิก อินเตอร์ คอมมิวนิเคชั่น และ “นิวส์ พลัส” ของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น รายการข่าววิทยุเนชั่น ผลิตโดยบริษัทเอ็นพีจี บรอดคาสติง จำกัด บริษัทในเครือบริษัทเนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีบทบาททางด้านสื่อสิ่งพิมพ์มาเป็นเวลานานกว่า 26 ปี

สุทธิชัย หยุ่น บรรณาธิการอำนวยการเครือเนชั่น เริ่มจัดรายการวิเคราะห์ข่าวในรายการ “เก็บตกจากเนชั่น” ทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เอฟเอ็ม 92.5 เมกะเฮิร์ตซ์ เมื่อต้นปี พ.ศ. 2534 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่เครือเนชั่นเข้าสู่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทวิทยุกระจายเสียง

หลังเหตุการณ์ทางการเมืองเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 วิทยุเนชั่นได้เข้าร่วมจัดรายการวิเคราะห์ข่าวทางสถานีวิทยุจุฬาฯ เอฟเอ็ม 101.5. เมกะเฮิร์ตซ์ โดยสุทธิชัย หยุ่น จัดรายการวิเคราะห์ข่าวร่วมกับอาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รูปแบบรายการเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ซึ่งทำให้มีผู้ฟังติดตามรับฟังรายการจำนวนมาก

จากนั้น เครือเนชั่น ได้จัดตั้งกองบรรณาธิการวิทยุโดยเฉพาะ พร้อมกับการดำเนินรายการวิเคราะห์ข่าวทางสถานีวิทยุกรมประชาสัมพันธ์คลื่นเอฟเอ็ม 97.0 เมกะเฮิร์ตซ์ ซึ่งบริษัทสตูดิโอ 107 ของนางจันทรา ชัยนาม ได้รับสัมปทานเวลาออกอากาศ ดังนั้น คลื่น 97.0 จึงเป็นสถานีวิทยุคลื่นแรกที่วิทยุเนชั่นเข้าไปดำเนินรายการข่าวอย่างเต็มรูปแบบ และดำเนินธุรกิจทางด้านข่าวสารทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยสโลแกนที่ว่า “ข่าวเกิดที่ไหน เราอยู่ที่นั่น”

ปี พ.ศ. 2536 เป็นปีที่วิทยุเนชั่นมีการขยายงานครั้งใหญ่ เนื่องจากสถานีวิทยุข่าวสารได้รับความนิยมอย่างมาก ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2536 วิทยุเนชั่นเข้าดำเนินรายการวิทยุทางสถานีวิทยุของกรมการรักษาดินแดน (รด.) คลื่นเอฟเอ็ม 96.0 เมกะเฮิร์ตซ์ โดยใช้ระบบดาวเทียมถ่ายทอดสัญญาณไปยังสถานีวิทยุเครือข่ายทั่วทุกภูมิภาคกว่า 10 สถานี ใช้ชื่อว่า

“สถานีข่าวเนชั่น” มีสโลแกนว่า “เจาะลึกทุกชุมชนทั่วไทย” เนื่องจากเป็นการกระจายเสียงผ่านดาวเทียมไปยังสถานีเครือข่ายในต่างจังหวัดกว่า 10 สถานี และเป็นแม่ข่ายรายงานข่าวตลอด 24 ชั่วโมง

การจัดรายการของวิทยุเนชั่นทางสถานีวิทยุรต. ดำเนินไปได้ด้วยดีในช่วงแรกเท่านั้น ต่อมาในช่วงเดือนพฤษภาคม รายการ “เนชั่น นิวส์ทอล์ค” ซึ่งเป็นรายการสนทนาข่าวก็ถูกกองทัพบกสั่งระงับการออกอากาศ เนื่องจากผู้ดำเนินรายการได้เชิญนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส. ศิวรักษ์ นักคิดนักเขียนชื่อดังมาร่วมรายการแสดงความคิดเห็นในประเด็นบทบาททหารกับการพัฒนาประชาธิปไตยในปัจจุบัน โดยมีผู้ฟังทางบ้านร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับสถานีวิทยุในสังกัดกองทัพบอกอย่างมาก วิทยุเนชั่นจึงต้องถอนตัวออกจากสถานีวิทยุรต. ในที่สุด

หลังจากประสบปัญหาในการนำเสนอรายการวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวการเมืองทางสถานีวิทยุรต. 96.0 เมกะเฮิร์ตซ์แล้ว วิทยุเนชั่นยังคงเข้าดำเนินรายการอีกหลายสถานี อาทิ สถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศร์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คลื่นเอฟเอ็ม 89.5 เมกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกรมการพลังงานทหาร สังกัดสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม คลื่นเอฟเอ็ม 90.5 เมกะเฮิร์ตซ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ คลื่นเอฟเอ็ม 97.0 เมกะเฮิร์ตซ์ แต่ที่น่าสนใจคือ จาก “บทเรียน” ทางสถานีวิทยุรต. วิทยุเนชั่นได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของสถานีวิทยุกรมการพลังงานทหาร 90.5 เมกะเฮิร์ตซ์ให้เป็นคลื่นข่าวธุรกิจ ส่วนสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศร์ 89.5 เมกะเฮิร์ตซ์ได้ปรับเปลี่ยนเป็นคลื่นข่าวทั่วไป

ส่วนการดำเนินรายการทางคลื่นเอเอ็มมีเพียงคลื่นเดียว คือ สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือ วิทยุ มก. คลื่นความถี่ 1107 กิโลเฮิร์ตซ์ ที่ผ่านมาวิทยุเนชั่น เคยร่วมงานกับบริษัทวิทยุดี จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากสถานีวิทยุ มก. เป็นเวลา 10 ปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 แต่ไม่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจ เนื่องจากมีปัญหาทางด้านการขายเวลาโฆษณา และระบบเครือข่ายยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร วิทยุเนชั่นจึงได้ถอนตัวจากการดำเนินธุรกิจร่วมกับบริษัทวิทยุดีมาช่วงหนึ่ง แต่ปี พ.ศ. 2539 วิทยุเนชั่น กลับมาร่วมงานกับบริษัท วิทยุดี อีกครั้งหนึ่ง โดยมีการเปิดตัวอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2539

การปรับเปลี่ยนคลื่นของวิทยุเนชั่นครั้งแล้วครั้งเล่า สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันที่ผู้ได้รับสัมปทานเวลาออกอากาศ รวมทั้งผู้ผลิตรายการที่รับช่วงเวลามาอีกต่อหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่เจ้าของสถานีที่แท้จริง ทำให้สื่อประเภทนี้ มีความเสี่ยงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดวิกฤติทางการเมือง เพราะจะส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการรายงานข่าว

รายการข่าววิทยุเนชั่นในปัจจุบัน

ปัจจุบัน รายการข่าววิทยุเนชั่นนำเสนอทางสถานีวิทยุเอฟเอ็ม 2 คลื่น คือ สถานีวิทยุ กรมการพลังงานทหาร (วพท.) สังกัดสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม เอฟเอ็ม 90.5 เมกะเฮิร์ตซ์ และสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศร์ สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ เอฟเอ็ม 89.5 เมกะเฮิร์ตซ์ และทางคลื่นเอเอ็มอีก 1 คลื่น คือ สถานีวิทยุ มก. ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คลื่น 1107 กิโลเฮิร์ตซ์ ซึ่งมีเครือข่ายไปทั่วประเทศ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

วิทยุเนชั่น จัดแบ่งการทำงานตามการผลิตเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายข่าว และ ฝ่ายรายการ โดยฝ่ายข่าวมีหน้าที่ผลิตข่าวต้นชั่วโมง ส่วนฝ่ายรายการมีหน้าที่ผลิตรายการ และดำเนิน รายการ ผู้ดำเนินรายการส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากทางด้านสื่อสิ่งพิมพ์มาก่อน มี หน้าที่ในการดำเนินรายการ รวมทั้งการสัมภาษณ์สด และการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลเตรียม พร้อมสำหรับการออกอากาศต่อไป ประกอบด้วย

นายสุทธิชัย หยุ่น บรรณาธิการอำนวยการเครือเนชั่น

นายสรยุทธ สุทัศนะจินดา บรรณาธิการข่าวการเมือง หนังสือพิมพ์เดอะ เนชั่น

นายพิธาน คลีชัยยา บรรณาธิการสำนักข่าวเนชั่น

นายกนก รัตน์วงศ์สกุล ผู้จัดการฝ่ายรายการวิทยุเนชั่น

นายยุทธนา กระบวนแสง ผู้ดำเนินรายการวิทยุเนชั่น

นายราเชษฐ์ หิมสุทธิ รีไรท์เตอร์

นายตุลภณ ทองสุกฉวี รีไรท์เตอร์

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์หลักของรายการข่าววิทยุเนชั่น คือ การรายงานสถานการณ์ ข่าวประจำวัน การสัมภาษณ์บุคคลในข่าว เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบความเคลื่อนไหว สถานการณ์ข่าวล่าสุดที่เกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นบทบาท และการทำหน้าที่หลักของสื่อมวลชน รวมทั้ง การมีบทบาทของการเป็นเวทีสาธารณะ (Public Forum) และเป็นการประกันถึงการแสดงออก ซึ่งความคิดเห็น (Freedom of Expression) และสิทธิในการที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร (the right to know and the right to be informed) ของประชาชน

อย่างไรก็ดี เนื่องจากรหัสที่ปรากฏในวิทยุกระจายเสียง ซึ่งประกอบด้วย คำพูด ดนตรี เสียง และความเงียบ ความเสี่ยงที่จะเกิดจากความคลุมเครือ หรือการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จ หลวมโดยสิ้นเชิง จึงมีโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นสูงมาก (Andrew Crisell, 1994)

จากการที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ในองค์กรแห่งนี้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง มองว่า รายการข่าววิทยุเนชั่น เป็นรายการข่าวทางวิทยุกระจายเสียงที่น่าสนใจศึกษา และนำวิเคราะห์รายการหนึ่งท่ามกลางการแข่งขันอย่างสูงของสถานีวิทยุข่าวสารในปัจจุบัน จึงต้องการทราบถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างจาก “ภาครัฐ” มาสู่ “ภาคธุรกิจเอกชน” ตลอดจนวิเคราะห์ประเด็นการนำเสนอข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของรายการวิเคราะห์ข่าววิทยุเนชั่น เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงในโครงสร้างการถือกรรมสิทธิ์คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงในปัจจุบัน รวมทั้งนำไปสู่ข้อสรุปเรื่องการเปิดโอกาสให้ “ภาคธุรกิจเอกชน” และ “ภาคประชาชน/สาธารณชน” มีส่วนร่วมใน “การเป็นเจ้าของ” วิทยุกระจายเสียงเพิ่มมากขึ้นต่อไป

ปัญหาการวิจัย

1. การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางองค์กรให้ภาคเอกชนดำเนินรายการข่าววิทยุ จะส่งผลต่อเนื้อหาข่าววิทยุอย่างไร
2. เนื้อหารายการข่าววิทยุเนชั่น มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหาข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการทำงาน กระบวนการผลิต และกลวิธีการนำเสนอของรายการข่าววิทยุเนชั่น
2. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาข่าววิทยุเนชั่น ในการนำเสนอประเด็นเนื้อหาข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ข้อสันนิษฐาน

1. รายการข่าววิทยุเนชั่นมีโครงสร้างขององค์กร กระบวนการผลิตในรูปแบบเอกชนดำเนินการ ทำให้มีเสรีภาพในเชิงวิชาชีพสื่อสารมวลชน มีความแตกต่างในการกำหนดวาระ และความสำคัญของประเด็นข่าว มีกลวิธีการนำเสนอที่เจาะลึก และรอบด้านมากขึ้น

2. รายการข่าววิทยุเนชั่นนำเสนอสัดส่วนเนื้อหาข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ในรายการ “เก็บตกจากเนชั่น” ทางสถานีวิทยุกรมการพลังงานทหาร (วพท.) สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เอฟเอ็ม 90.5 เมกะเฮิร์ตซ์ และรายการ “พูดจาประสาข่าว” ทางสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศร์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เอฟเอ็ม 89.5 เมกะเฮิร์ตซ์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างของกระบวนการผลิตข่าววิทยุเนชั่นครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. ศึกษาพัฒนาการของวิทยุเนชั่นตั้งแต่จุดก่อกำเนิด จนกระทั่งถึงเดือนธันวาคมพ.ศ. 2540

2. เนื้อหารายการข่าววิทยุเนชั่นที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษารายการ “เก็บตกจากเนชั่น” ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกรมการพลังงานทหาร (วพท.) สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เอฟเอ็ม 90.5 เมกะเฮิร์ตซ์ และรายการ “พูดจาประสาข่าว” ทางสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศร์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เอฟเอ็ม 89.5 เมกะเฮิร์ตซ์ ในช่วงระหว่างวันที่ 22 กันยายน - 10 ตุลาคม พ.ศ. 2540

3. การเลือกศึกษาเนื้อหารายการในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากเป็นช่วงที่นายชวน หลีกภัย ผู้นำฝ่ายค้านในขณะนั้น เปิดการอภิปรายไม่ไว้วางใจพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี จนในที่สุดต้องลาขึ้นโบล่าออกจากตำแหน่งในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2540

นิยามศัพท์

1. วิทยุเนชั่น หมายถึง คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงที่ทีมงานวิทยุเนชั่นได้เข้าไปจัดรายการวิเคราะห์ข่าว คือ “รายการเก็บตกจากเนชั่น” ทางสถานีวิทยุกรมการพลังงานทหาร สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เอฟเอ็ม 90.5 เมกะเฮิร์ตซ์ และ “รายการพูดจาประสาข่าว” ทางสถานีวิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศร์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เอฟเอ็ม 89.5 เมกะเฮิร์ตซ์

2. *รายการข่าว* หมายถึง รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียง ที่ประเด็นเนื้อหาการรายงาน การเน้นการรายงาน วิเคราะห์สถานการณ์ข่าวประจำวัน ทั้งข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และต่างประเทศ มีการสัมภาษณ์บุคคล หรือแหล่งข่าวข่าวอย่างเจาะลึก และรอบด้าน

3. *ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม* หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการที่ผู้ดำเนินรายการสัมภาษณ์บุคคลในข่าว หรือแหล่งข่าวที่เกี่ยวข้องกับข่าวดังกล่าว

4. *กลวิธีการนำเสนอ* หมายถึง วิธีการที่ผู้ดำเนินรายการข่าววิทยุเน้นใช้ความรู้ ความสามารถและความชำนาญในฐานะนักจัดรายการวิทยุมืออาชีพ เช่น การสัมภาษณ์แหล่งข่าวอย่างเจาะลึก รอบด้าน และการใช้น้ำเสียงที่หนักแน่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กร กระบวนการผลิต กลวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุจากภาครัฐมาสู่ภาคเอกชน
2. ได้ทราบถึงสัดส่วนการนำเสนอประเด็นข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของรายการข่าววิทยุเนชั่น
3. ผลของการวิจัย เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างระบบสื่อมวลชนไทยโดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทวิทยุกระจายเสียงต่อไป